

**Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkişafı
Agentliyi**

**Müzəffər Ali Baş Komandanın rəhbərliyi ilə
44 günlük "Vətən Müharibəsi"ndə qazanılmış
tarixi qələbə, Ermənistan tərəfindən törədilmiş
sülh və insanlıq əleyhinə cinayətlər, habelə
müharibə cinayətləri ilə bağlı həqiqətlərin
dünya ictimaiyyətinə çatdırılması**

Sülh və bəşəriyyətin təhlükəsizliyinə qarşı cinayətlərin sosial şərtliliyini həm dünya, həm də yerli xarakterli müharibələr, eləcə də daxili, xarici iqtisadi, siyasi, sosial, etnik, dini, hərbi və digər zəmində olan münaqişələr müəyyən edir.

Bütün bunlar öz növbəsində təkcə bir çox müasir dövlətlərin funksiyalarına, onların daxilindəki ictimai münasibətlərə deyil, həm də dünya xalqlarının genetik durumuna, mənəviyyətinə və mentalitetinə ciddi təsir göstərir. Beynəlxalq cinayətlərə görə məsuliyyətin cinayət hüququ normaları ilk dəfə İkinci Dünya Müharibəsi başa çatdıqdan və bu müharibədə anti-Hitler koalisiyasına daxil olan dövlətlərin Nürnberq və Tokio məhkəmələrində mühakiməsinin gedişində tətbiq olunub.

Beynəlxalq Ədalət Məhkəməsinə müraciət ilk natiçələrini verir

Qeyd edək ki, Nürnberq Beynəlxalq Hərbi Tribunalının Nizamnaməsində bütün beynəlxalq cinayətlər üç qrupa bölünür: 1) sülh əleyhinə cinayətlər, yəni beynəlxalq müqavilələr, sazişlər və ya təminatlar pozulmaqla təcavüz və ya müharibənin planlaşdırılması, hazırlanması, başlanması və ya aparılması; 2) müharibə cinayətləri, müharibə qanunlarının pozulması. Eləcə də bununla məhdudlaşmayaraq, qətlər, işgəncə törədilməsi, başqa məqsədlər üçün işğal edilmiş ərazinin əhalisi, hərbi əsirlərin öldürülməsi və ya işgəncələrə məruz qalması, girovların öldürülməsi, ictimai və ya şəxsi əmlakın qarət edilməsi, şəhər və kəndlərin talanması və dağıdılması, hərbi zərurətlə əsaslandırılmayan xarabalıqlar və digər cinayətlər; 3) müharibədən əvvəl və ya müharibə zamanı mülki əhaliyə qarşı törədilmiş qarşı cinayətlər, qətl, məhv etmə, əsarətə salma, qo-

vulma və digər qəddar hərəkətlər və ya müharibə cinayəti törətmək məqsədi ilə və ya qanunla müəyyən edilmiş hər hansı cinayətlə əlaqədar siyasi, irqi və ya dini təqiblər. Bütün bu sadalanan qrupların hamısı Ermənistan işğal siyasəti zamanı Azərbaycana qarşı tətbiq edililib.

Onu da qeyd edək ki, Beynəlxalq Hərbi Tribunalın yurisdiksiyası, bu hərəkətlərin törədildiyi ölkənin daxili qanunvericiliyini pozub-pozmamasından asılı olmayaraq tətbiq olunur. Bundan başqa, 1991-ci ildə BMT-nin Beynəlxalq Hüquq Komissiyası sülh və bəşəriyyətin təhlükəsizliyi əleyhinə cinayətlər arasında aşağıdakılara təsbit edib: 1) təcavüz; 2) təcavüz təhlükəsi; 3) başqa dövlətin daxili və xarici işlərinə qarışma; 4) müstəmləkə hökmranlılığı və xarici hökmranlılığın digər formaları; 5) soyqırım; 6) ayrı-seçkilik; 7) insan hüquqlarının sistemik və kütləvi şəkildə pozulması; 8) müstəsna ağır hərbi cinayətlər; 9) maddələrin işə götürülməsi, istifadəsi, maliyyələşdirilməsi və hazırlanması; 10) beynəlxalq terrorizm; 11) narkotik vasitələrin qanunsuz dövriyyəsi; 12) ətraf mühitə qəsdən və ciddi ziyan vurma. Bütün bunlar da Ermənistan tərəfindən Azərbaycana qarşı törədilən cinayətlər sırasındadır. Özü də bu cinayətlərin hamısı Azərbaycana qarşı törədilib. Bununla bağlı olaraq ölkəmiz artıq Beynəlxalq Ədalət Məhkəməsinə Ermənistanın cinayətləri ilə bağlı müraciət edib. Xatırladaq ki, 7 dekabr 2021-ci il tarixində Beynəlxalq

Müharibə cinayətlərinə görə Ermənistanın beynəlxalq cəzalandırılması mərhələsi başlanır...

Ədalət Məhkəməsi Ermənistanın davam edən irqi ayrı-seçkiliyin bütün formalarının ləğv edilməsi haqqında Beynəlxalq Konvensiyanın pozuntularına qarşı qorunmaq üçün müvəqqəti tədbirlər haqqında Azərbaycanın ilk sorğusunu təmin edərək, azərbaycanlılara qarşı yönəlmiş irqi nifrətin qızışdırılmasının və təşviqinin qarşısını almaq üçün bütün lazımi tədbirləri görməyi Ermənistanla tapşırıb. Cari ilin əvvəlində yenidən ölkəmiz məhkəməyə müraciət edib. Azərbaycanın müraciətində Ermənistan tərəfindən 2021-ci ilin oktyabrında Beynəlxalq Ədalət Məhkəməsinə təqdim edilmiş məlumatlara zidd olaraq və hətta 2020-ci ilin noyabr ayında üçtərəfli bəyanata əsasən bütün hərbi əməliyyatların dayandırılması ilə bağlı razılığa gəldikdən sonra belə, Azərbaycan ərazisində minalar yerləşdirməyə davam etdiyini göstərən yeni sübutlar əks olunub. Azərbaycanda 2022-ci ilin avqustundan etibarən 2021-ci il Ermənistan istehsalı 2700-dən çox mina aşkar edililib. Ermənistanın davranışı irqi ayrı-seçkiliyin bütün formalarının ləğv edilməsi haqqında Beynəlxalq Konvensiyanın və digər beynəlxalq qanunlar üzrə öhdəliklərinin kobud şəkildə pozulmasıdır. O da diqqətə çatdırılıb ki, Azərbaycan ərazisinə qeyri-qanuni olaraq gətirilmiş bu minaların 1600-ü, həmçinin mina tələlər Ermənistanın etnik təmizləmə kampaniyası və Azərbaycan ərazilərinin qanunsuz işğalı nəticəsində 30 il əvvəl azərbaycanlıların qovulduğu mülki ərazilərə basdırılaraq, bu məcburi köçkün ailələrinin və icmaların öz evlərinə geri qayıtmasının qarşısını alıb. Bütün bunlar müharibə cinayətlərinin Ermənistan tərəfindən davam etdirilməsinin göstəricisidir.

Ermənistanın müharibə cinayətləri bəşəri xarakterə malikdir

Ermənistanın müharibə cinayətlərinin ictimai təhlükəsi planetdə dinc yanaşı yaşamaq prinsipini pozmaq, milli, etnik, irqi, dini və digər böyük sosial qruplara zərər vurmaq, bəşəriyyətin məhv olmaq təhlükəsi yaratmaqdan ibarətdir. Yəni Ermənistanın müharibə cinayətləri bəşəri xarakterə malikdir.

O da qeyd olunmalıdır ki, bəşəriyyətin bəzi elementar prinsiplərinə bütün şəraitlərdə, o cümlədən silahlı münaqişələr zamanı riayət edilməli olduğu ideyası bəşər sivilizasiyası tarixinin müxtəlif dövrlərində yaranıb. Ötən əsrdə qurbanların bütün kateqoriyalarını alçal-

tmağa yönəlmiş, dövlətlərin və ya oxşar strukturların siyasəti çərçivəsində törədilmiş misli görünməmiş kütləvi cinayətlər tədricən beynəlxalq hüquqda "insanlıq qarşı cinayət" anlayışının tanınmasına səbəb olub. Müharibə qanunları və adətləri haqqında Haaqa Konvensiyaları, 1899 və 1907 silahlı münaqişələrə münasibətdə humanizm prinsipini təsbit edən ilk beynəlxalq hüquqi sənədlər hesab olunur. İnsanlıq qarşı cinayətlər kateqoriyasının ilk ciddi tərifi yuxarıda qeyd edilən Nürnberq Tribunalının Nizamnaməsinin 6-cı maddəsində ifadə edilib. Nizamnamə bu kateqoriyaya aid olan cinayətlərə "müharibədən əvvəl və ya müharibə zamanı mülki əhaliyə

qarşı törədilmiş qətl, qırqın, əsarət, sürgün və digər qəddarlıqlar, yaxud hər hansı bir cinayət törətmək məqsədi ilə və ya onunla əlaqədar olaraq siyasi, irqi və ya dini zəmində təqiblər" kimi qeyd edilir. 1998-ci ildə qəbul edilmiş Beynəlxalq Cinayət Məhkəməsinin Roma statutu insanlığa qarşı cinayətlərin məzmununu aydınlaşdırıb və genişləndirib. Bütün bu beynəlxalq sənədlər Azərbaycanın Ermənistanla qarşı beynəlxalq hüquqi müstəvidə konkret addımlar atmasına əsaslı zəmin yaradır.

Tahir TAĞIYEV

Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə çap olunur.